

Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişiminde Teknoloji Kullanımı

Editörler:

Yahya Han ERBAŞ · Rahime Filiz AĞMAZ

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Yahya Han ERBAŞ - Dr. Öğr. Üyesi Rahime Filiz AĞMAZ

ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

ISBN 978-625-7228-69-5

DOI 10.14527/ 9786257228695

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Gelişen dünyada teknoloji artık her alanda kullanıldığı gibi eğitiminde en önemli bileşenlerinden biri haline gelmiştir. Bu değişim süreci, eğitimin her alanında ve her yaş grubunda kendisini iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştır. Çocuklar artık erken yaşta teknoloji ile karşılaşmakta, birçok öğrenme ortamında bu teknolojiyi kullanmaktadırlar.

Okula başlamadan önce gerek okul öncesi eğitimi boyunca gerek ailede alınan eğitimle çocuk okulun kendisinden beklediği temel becerileri kazanmaktadır. Bu temel beceriler arasında sayılan erken okuryazarlık becerileri (ses bilgisel farkındalık, ses bilgisi vb.) bir önkoşul bilgi ve tutumlardır. Bu becerilerin varlığı özellikle ilkökul yıllarında çocukta başarıyı belirleyen en temel özelliklerdendir. Eğitimin her alanında etkisini gösteren teknoloji, okuryazarlık becerileri üzerinde de etkili olmakta, çocuklarda dijital teknoloji okuryazarlığının da okul başarılarını etkileyen bir unsur olduğu bilinmektedir. Erken çocuklukta kazanılmaya başlayan bu erken teknoloji okuryazarlığı birçok bilim insanı tarafından araştırma alanı olarak seçilmektedir. Bu gelişmelerin ve değişimlerin ışığında, “Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişiminde Teknoloji Kullanımı” adlı kitabımız, farklı üniversitelerde görev yapan, alanında uzman akademisyenler tarafından, teknoloji ve erken okuryazarlık eğitime geniş bir bakış açısı oluşturmayı amaçlamıştır. Kitap “Erken Okuryazarlık Eğitiminde Teknolojinin Rolü, Erken Okuryazarlıkta Dijital Öğrenme Ortamları, Erken Okuryazarlık Etkinliklerinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı, Erken Okuryazarlıkta Animasyon Araçları, Erken Okuryazarlıkta Dijital Hikâye Anlatımı, Erken Okuryazarlıkta Dijital Oyunlar, Erken Okuryazarlık ve Kodlama Eğitimi, Erken Okuryazarlıkta Artırılmış Gerçeklik, Erken Okuryazarlıkta Çizgi Filmler, Erken Okuryazarlıkta Etkileşimli Elektronik Kitapların Kullanımı, Erken Okuryazarlık Kapsamında Görsel Okuryazarlık” olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde erken okuryazarlık ve teknoloji kavramlarının teorik temelleri ve uygulamalı örnekleri bütünsel bir yaklaşımla verilmektedir.

Bu kitabın hazırlanmasında emeklerini esirgemeyen bütün meslektaşlarımıza ve basımı gerçekleştiren Pegem Akademi Yayıncılık ve çalışanlarına, çocuklarımız ve eğitimciler adına teşekkür ederiz. Kitabın özellikle okul öncesi ve sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerimize, bu alanda çalışmalar yapan akademisyenlere, öğretmen adayları ve ailelere katkı sağlamasını dileriz.

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Yahya Han ERBAŞ, Çanakkale, 2020

Dr. Öğr. Üyesi Rahime Filiz AĞMAZ, Konya, 2020

Bölümler ve Yazarları

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Yahya Han ERBAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Rahime Filiz AĞMAZ

1. Bölüm: Erken Okuryazarlık Eğitiminde Teknolojinin Rolü

*Dr. Öğr. Üyesi Nur AKCANCA – Çanakkale Onsekiz
Mart Üniversitesi*

ORCID ORCID No: 0000-0003-4074-0639

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba SÖMEN – Kafkas Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5436-9300

2. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Dijital Öğrenme Ortamları

Prof. Dr. Serkan ÇELİK – Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4935-1499

Arş. Gör. Gözde ÖZENÇ İRA – Hacettepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6046-0306

3. Bölüm: Erken Okuryazarlık Etkinliklerinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Rahime Filiz AĞMAZ– Necmettin Erbakan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2418-1515

4. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Animasyon Araçları

*Öğr. Gör. İffet AKSOY– Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-0945-0166

5. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Dijital Hikâye Anlatımı

*Dr. Öğr. Üyesi Yahya Han ERBAŞ – Çanakkale Onsekiz
Mart Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0003-0802-4536

6. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Dijital Oyunlar

*Dr. Öğr. Üyesi Berfu KIZILASLAN TUNÇER - Çanakkale Onsekiz
Mart Üniversitesi*

ORCID No: 0000-0001-5184-4869

7. Bölüm: Erken Okuryazarlık ve Algoritma-Kodlama Eğitimi

Prof. Dr. Mustafa Yunus ERYAMAN – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4214-1202

Uzman Ebru KOÇİN – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-5780-8276

8. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Artırılmış Gerçeklik

Dr. Funda ERGÜLEÇ – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7236-7894

9. Bölüm: Erken Okuryazarlıkta Çizgi Filmler

Dr. Öğr. Üyesi Hanife ESEN AYGÜN – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9363-7083

Dr. Öğr. Üyesi Berfu KIZILASLAN TUNÇER – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-5184-4869

10. Bölüm: Erken Okuryazarlık Eğitiminde Etkileşimli Elektronik Kitapların Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Derya GİRGİN- Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6114-7925

11. Bölüm: Erken Okuryazarlık Kapsamında Görsel Okuryazarlık

Dr. Özge MISIRLI – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6135-6815

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİNİN ROLÜ

GİRİŞ.....	1
1.1. OKURYAZARLIK.....	1
1.2. OKURYAZARLIK TÜRLERİ.....	4
1.2.1. Görsel Okuryazarlık.....	5
1.2.2. Medya Okuryazarlığı.....	6
1.2.3. Dijital Okuryazarlık.....	7
1.3. ERKEN OKURYAZARLIK.....	7
1.4. ERKEN OKURYAZARLIK-TEKNOLOJİ İLİŞKİSİ.....	9
1.4.1. Dijital Araçlar ve Erken Okuryazarlık.....	11
1.4.2. Erken Okuryazarlık Teknoloji İlişkisinde Öğretmenin Rolü.....	13
SONUÇ.....	14
ÖZET.....	16
KAYNAKÇA.....	17

2. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARI

GİRİŞ.....	25
2.1. ERKEN OKURYAZARLIK YAKLAŞIMINA İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE.....	26
2.1.1. Dijital Okuryazarlıkların Erken Okuryazarlık Gelişimindeki Rolü.....	28
2.2. ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARI KULLANIMI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	31
2.3. ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİNDE KULLANILAN DİJİTAL ÖĞRENME ORTAMLARI VE UYGULAMALAR.....	36
2.3.1. Eğitsel Yazılımlar.....	37
2.3.2. Elektronik Kitaplar (E-kitaplar).....	40
2.3.3. Web 2.0 Araçları ve Bloglar.....	43
2.3.4. Ses Kayıt Dosyaları (Podcast) ve Ses Teknolojileri.....	44
2.3.5. Dijital Oyunlar.....	45
2.3.6. Erken Okuryazarlık Öğretimi İçin Yenilikçi Uygulamalar.....	45
SONUÇ.....	49
ÖZET.....	50
KAYNAKÇA.....	51

3. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIK ETKİNLİKLERİNDE WEB 2.0 ARAÇLARININ KULLANIMI

GİRİŞ.....	57
3.1. TEKNOLOJİNİN EĞİTİMDE KULLANIMI	59
3.2. WEB 2.0 ARAÇLARININ EĞİTİMDE KULLANIMI.....	59
3.3. ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ WEB 2.0 ARAÇLARI.....	61
3.4. WEB 2.0 ARAÇLARININ EĞİTİMDE KULLANIMININ FAYDALARI	62
3.5. WEB 2.0 ARAÇLARININ EĞİTİMDE KULLANIMINA YÖNELİK ÖNERİLER.....	63
3.6. ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ WEB 2.0 ARAÇLARININ KULLANIMINA YÖNELİK ÖRNEKLER.....	64
3.6.1. Sanal Duvar ve Pano Araçları.....	64
3.6.2. Hikâye Araçları	65
3.6.3. Slayt ve Sunum Araçları.....	65
3.6.4. Animasyon ve Video Araçları	66
3.6.5. Sınıf Yönetim Araçları.....	66
3.6.6. Web Sayfası Araçları.....	67
SONUÇ.....	68
ÖZET	69
KAYNAKÇA	69

4. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ ANİMASYON ARAÇLARI

GİRİŞ.....	73
4.1. ERKEN OKURYAZARLIK VE ANİMASYON ARAÇLARI	74
4.1.1. Animasyon Araçların Web 2.0 Araçları Kategorisindeki Yeri	75
4.2. GÜNCEL ANİMASYON ARAÇLARI.....	78
4.2.1. Animasyon Hazırlarken Dikkate Edilmesi Gereken Noktalar	82
SONUÇ.....	85
ÖZET	86
KAYNAKÇA	87

5. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ DİJİTAL HİKÂYE ANLATIMI

GİRİŞ.....	89
5.1. DİJİTAL HİKÂYE ANLATIMI	90
5.1.1. Dijital Hikâye Anlatımının Bileşenleri.....	92
5.1.2. Dijital Hikâye Geliştirme Süreci	93
5.1.3. Dijital Hikâye Anlatımı Sürecinde Faydalanılan Araçlar	95
5.1.4. Dijital Hikâye Anlatımının Ölçme ve Değerlendirilmesi.....	95
5.2. DİJİTAL HİKÂYE ANLATIMI VE ERKEN OKURYAZARLIK	97
5.2.1. Erken Okuryazarlığın Desteklenmesinde Kullanılabilecek Dijital Hikâye Yaratma Araçları	101
SONUÇ.....	102
ÖZET	103
KAYNAKÇA	104

6. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ DİJİTAL OYUNLAR

GİRİŞ.....	107
6.1. ÖĞRETMENLERİN VE EBEVEYNLERİN DİJİTAL OYUNLARLA İLGİLİ DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR	110
6.2. ERKEN OKURYAZARLIKTAKİ KULLANILABİLECEK DİJİTAL OYUN ÖRNEKLERİ	113
6.2.1. EBA'da Yayınlanan Dijital Okuma Yazma Dair Oyun Örnekleri.....	113
6.2.2. İnternet Ortamında Bulunan Dijital Okuma Yazma Oyunları Örnekleri	115
6.2.3. Uygulama Marketinde Bulunan Dijital Okuma Yazma Oyunları Örnekleri	116
SONUÇ.....	118
ÖZET	119
KAYNAKÇA	120

7. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIK VE ALGORİTMA-KODLAMA EĞİTİMİ

GİRİŞ.....	121
7.1. ERKEN OKURYAZARLIK NEDİR?	122
7.2. ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİNDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI VE 21. YÜZYIL BECERİLERİ.....	123
7.3. ALGORİTMA-KODLAMA EĞİTİMİ ERKEN OKURYAZARLIKTA NASIL KULLANILABİLİR?	128
7.4. ERKEN OKURYAZARLIK DÖNEMİ ÇOCUKLARI İÇİN ALGORİTMA- KODLAMA EĞİTİMİ ARAÇLARI	130
7.4.1. Erken Okuryazarlık Dönemi Çocuklarına Yönelik Bilgisayarsız Kodlama Araçları	131
7.4.2. Erken Okuryazarlık Dönemi Çocuklarına Yönelik Blok Temelli Kodlama Araçları	132
7.4.3. Erken Okuryazarlık Dönemi Çocuklarına Yönelik Robotik Kodlama Araçları	135
7.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	137
SONUÇ.....	139
ÖZET	139
KAYNAKÇA	140

8. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIKTA ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK

GİRİŞ.....	143
8.1. ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK TEKNOLOJİSİ	145
8.3. ARTIRILMIŞ GERÇEKLİK VE ERKEN OKURYAZARLIK.....	147
8.3.1. Artırılmış Gerçeklik Kitapları	148
8.3.2. Artırılmış Gerçeklik Kartları	149
8.3.3. Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları	151
8.3.4. Artırılmış Gerçeklik Tasarım Platformları.....	152
SONUÇ.....	152
ÖZET	153
KAYNAKÇA	154

9. BÖLÜM ERKEN OKURYAZARLIKTA ÇİZGİ FİLMER

GİRİŞ.....	159
9.1. ÇİZGİ FİMLERİN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ OLUMLU VE OLUMSUZ ETKİLERİ	161
9.2. ERKEN OKURYAZARLIKTA KULLANILABİLECEK ÇİZGİ FİLM ÖRNEKLERİ.....	163
9.2.1. Biz İkimiz – Alfabe	163
9.2.2. Kare Takımı	167
SONUÇ.....	171
ÖZET	173
KAYNAKÇA	174

10. BÖLÜM ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİNDE ETKİLEŞİMLİ ELEKTRONİK KİTAPLARIN KULLANIMI

GİRİŞ.....	179
10.1. ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE ELEKTRONİK KİTAPLAR	182
10.2. ELEKTRONİK KİTAPLARLA ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE EBEVEYN DESTEĞİ.....	188
10.2.1. Erken Okuryazarlık Becerilerinin Gelişiminde Etkileşimli Elektronik Kitaplar.....	189
10.3. ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE ETKİLEŞİMLİ ELEKTRONİK KİTAPLARIN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI.....	191
SONUÇ.....	193
ÖZET	194
KAYNAKÇA	195

11. BÖLÜM ERKEN OKURYAZARLIK KAPSAMINDA GÖRSEL OKURYAZARLIK

GİRİŞ.....	203
11.1. GÖRSEL OKURYAZARLIK	205
11.1.1. Okul Öncesi Dönemde Görsel Okuryazarlık.....	207
11.2. GÖRSEL OKURYAZARLIĞA İLİŞKİN AİLELERE VE ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER.....	210

SONUÇ.....	212
ÖZET	212
KAYNAKÇA	214
YAZARLAR HAKKINDA.....	217

1. BÖLÜM

ERKEN OKURYAZARLIK EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİNİN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Nur AKCANCA – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ORCID ORCID No: 0000-0003-4074-0639

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba SÖMEN – Kafkas Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5436-9300

*Eğitim, çocuğu önce dünyada, sonra da özel çevrelerde varlığını
sürdüreceği şartlara hazırlamak demektir.*

Wolfgang Van GOETHE

GİRİŞ

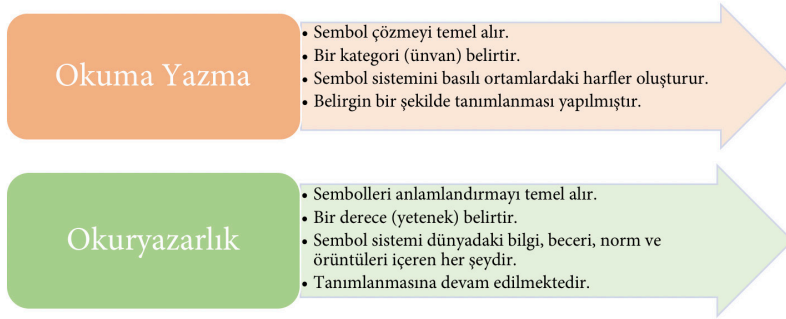
21. yy. gereksinimlerine ayak uydurmak için teknolojik bilgi ve becerilere sahip olma isteği, teknolojik araçları hayatımızın merkezine taşımıştır. Bu teknolojik araçlar bizlere özellikle bilgiye ulaşma noktasında sınırsız olanaklar sunmaktadır. Günümüzde bilgiye ulaşma yolumuz, bilgiyi nasıl kullandığımız, nasıl yönlendirdiğimiz ve nasıl yönettiğimiz önemli hale gelmiştir. Bu noktada okuryazarlık terimi bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuryazarlık, hayat boyu gelişimimizi devam ettirebilmemizde gereken öncü bir beceri olarak görülmektedir. Okuryazarlık kavramı erken dönemlerde her ne kadar doğal bir süreç gibi gelişimini sürdürse de ilerleyen yıllarda bireyin tüm hayatı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde kavramın detaylı olarak incelenmesi önemli görülmektedir.

1.1. OKURYAZARLIK

Okuryazarlığın alanyazında, yazılı bilgiyi okuma, kullanma ve uygun bir şekilde yazma yeteneği şeklinde yapılmış tanımlarına rastlansa da okuryazarlık kavramı, sadece okuma ve yazma süreci şeklinde ifade edilecek kadar dar bir içeriğe sahip değildir (Çakmak, 2013; Altun, 2015). Bilginin hızla yayıldığı 21. yüzyılda

okuryazarlığın tanımı yeniden yapılarak (Leu vd., 2015), okuryazarlığa yeni anlamlar yüklenmiştir (Oğuz-Hacat ve Demir, 2019). Okuryazarlık kavramının anlaşılabilmesi için çağın gerektirdiği becerileri kazanma ve bilgi edinme sürecini kapsayan karmaşık yapının anlaşılması gerekmektedir (Oğuz-Hacat ve Demir, 2019). Günümüzde okuryazarlık, zihinsel ve iletişim becerilerinin yanında bireylerin tutumlarını da etkileyen bir eğitim terimi olarak tanımlanmaktadır (Aşıcı, 2009). Bir başka tanımda ise okuryazarlık, bilgiyi kullanabilmesi ve teknolojiyi izleyebilmesi, bunun yanında toplumsal değerlerin korunması ve geliştirilmesine yönelik bireylerin düşünsel ve yaşamsal etkinlikleri şeklinde ele alınmıştır (Feyman-Gök, 2013). Okuryazarlık bireylerin bilgi ve anlayışlarını geliştirmek, kişisel gelişimlerini sağlamak ve toplumun gelişip ilerlemesini sağlamak için toplumda etkin şekilde görev almanın temelini oluşturmaktadır. Okuryazarlığın amaçlı, esnek, aktif ve dinamik bir yapısı bulunmaktadır (Turbill, 2001).

Okuma yazma ve okuryazarlık kavramları günlük kullanımda sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır ve iki kavramın arasındaki ilişkinin yüksek düzeyde olduğu kabul görmektedir. (Oğuz-Hacat ve Demir, 2019). Okuryazarlık kavramına yüklenen yeni değerlerle bu iki kavram arasındaki farkın derinleştiği, okuryazarlığın okuma ve yazma eylemlerinden çok daha fazlasını içeriğinde barındırdığı fark edilmektedir (Feyman-Gök, 2013). Okuma yazma ve okuryazarlık kavramları arasındaki farklılıklar Şekil 1'de ortaya konmuştur (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Şekil 1. Okuma yazma ve okuryazarlık kavramları arasındaki farklar

Şekil 1'den anlaşılacağı üzere okuryazarlık kavramı içerisinde barındırdığı özellikler ve dinamikler ile okuma ve yazma faaliyetlerini gerçekleştirmenin ötesine geçmektedir (Aşıcı, 2009). Okuma yazma bir alfabe sistemini çözümlemeye yarayan durağan davranışları; okuryazarlık ise hakkında fikir yürütülebilecek tüm bilgi, beceri, norm ve örüntüleri anlamlandırmaya yarayan geliştirilebilir becerilerle ifade etmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Temelde birbirlerinden farklı anlamlar taşıyacakları okuma yazma ve okuryazarlık kavramları birbirleriyle iç içedir. Okuma yazma faaliyetleri ile birlikte okuryazarlık yeterliklerinin geliştirilmesinde birtakım becerilerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu beceriler (Gee, 2000; Gee, 2001; Morrow, 2001; Önal, 2010):

- Gerçekleri söyleme, fark etme ve ifade etme,
- Çevreyi anlamlandırma ve kişisel anlamlar oluşturma,
- Bilgiyi kullanma ve bu bilgilerle yeni düşünceler üretme,
- Sistemleri birleştirme, kullanma ve bunlardan yeni anlamlar üretme,
- Edindiği bilgiyi kullanma ve davranışlarına yansıtma,

Güncel bilgi ve becerilere sahip olma şeklinde sıralanabilir.

Okuma yazmaya yönelik beceriler ise yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların yaşantıları vasıtasıyla gelişme göstermeye başlamaktadır. Okul öncesi dönemde ise okuma yazmaya hazırlık çalışmalarıyla bu gelişim desteklenmektedir. Erken okuma yazma faaliyetleri; sözcük (kelime) bilgisi, harf/alfabe bilgisi, sesbilimsel (fonolojik) farkındalık, yazı farkındalığı ve dinlediğini anlama gibi becerilerle karşımıza çıkmaktadır:

- **Sözcük (kelime) bilgisi:** Okuma yazma becerilerinin ilk basamağında yer almaktadır. Sözcük bilgisi, sözcük çözümlenme, akıcı okuma ve okuduğunu anlama konusunda önemli bir yere sahiptir (Fowler, 1991; Kargın vd., 2017; Metsala, 1999). Sözcük bilgisi, dinlendiğinde, okunduğunda, yazıldığında ya da konuşulduğunda anlaşılan sözcüklerin toplamını ifade etmektedir (Karaman ve Güngör Aytar, 2016).
- **Harf/alfabe bilgisi:** Harf bilgisi bir dilin yazılı sembollerine ilişkin bilgilerin tümünü ifade etmektedir. Harflerle ilgili görsel ve işitsel ayrımın yapılabilmesi, alfabe bilgisindeki temel becerilerdir. Görsel ayrım sembollerdeki; işitsel ayrım ise duyulan seslerdeki benzerlik ve farklılıkları ayırt etme ile ilgilidir. Her ne kadar çocuklar harflere yönelik temel becerileri ilköğretim döneminde kazansa da harf bilgisiyle ilgili becerilerin gelişimi okul öncesi dönemde başlamaktadır (Ferrara, 2012; Nutbrown, 2003).
- **Sesbilimsel (fonolojik) farkındalık:** Alfabetik ilkeye dayanan harf-ses ilişkisini anlama üzerine gerçekleşen ve bilişsel süreçlerle bağlantısı olan becerilerdir. Ortak sesli sözcükleri eşleştirme ve ayırt edebilme, sözcükleri hecelerine ayırabilme, farklı hece yapısındaki sözcükleri sesbirimlerine ayırabilme, sesleri bir araya getirebilme, sözcüklerdeki sesbirimleri tespit ve manipüle edebilme gibi çeşitli becerileri içermektedir (Anthony ve Francis, 2005; Turan ve Akoğlu, 2011; Wright ve Jacobs, 2003).